Utbildningsutskottets betänkande 1982/83:1

om yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan i vissa kommuner (prop. 1982/83:12)

Propositionen

I proposition 1982/83:12 (utbildningsdepartementet) har regeringen föreslagit riksdagen att godkänna de riktlinjer för utökning av yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan på s. k. icke gymnasieorter som har förordats i propositionen.

Utskottet

Vid planeringen av gymnasieskolan klassificeras vissa av rikets kommuner som g-orter. Med g-ort avses kommun, som har alla eller nästan alla teoretiska linjer i gymnasieskolan och dessutom en allsidig uppsättning yrkesinriktade linjer. Runt varje g-ort avgränsas en gymnasieregion (g-region) som utgör upptagningsområde (elevområde) för gymnasiet. Antalet g-regioner och därmed antalet g-orter uppgick läsåret 1981/82 till 136. De orter som vid införandet av den integrerade gymnasieskolan 1971 enbart hade yrkesskola kom att betecknas som icke g-orter. Huvudprincipen i 1968 års beslut om gymnasieskolan var att sådana icke g-orter under vissa betingelser skulle kunna få bibehålla men inte utöka sitt utbildningsutbud för att i stället g-orternas skolenheter skulle kunna erbjuda ett alltmer allsidigt urval studievägar.

Regeringen begärde under föregående riksmöte i proposition 1981/82:157 om flexibel skolplanering m. m. riksdagens bemyndigande att enligt vissa i propositionen förordade principer göra det möjligt för kommun med gymnasieskola på icke g-ort att utöka sin yrkesinriktade utbildning. Regeringen avsåg att närmare utreda ekonomiska och andra konsekvenser av de föreslagna principerna, innan beslut fattades om utökning av den ifrågavarande utbildningen. Då utskottet ansåg att något underlag för beslut av riksdagen inte förelåg i den aktuella propositionen, borde regeringen snarast möjligt genomföra den nämnda utredningen och, om den fann skäl därtill, återkomma i ärendet. Riksdagen gav detta som sin mening till känna för regeringen (UbU 1981/82:36, rskr 1981/82:445).

I nu föreliggande proposition redovisas förslag om möjligheter till utökning av yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan på s. k. icke gymnasieorter. Regeringen begär ett godkännande av de i propositionen angivna riktlinjerna för verksamheten och föreslår att de bör tillämpas för tiden fr. o. m. den 1 juli 1983 (prop. s. 16–17).

Utskottet har tidigare – förutom i anledning av den i det föregående nämnda propositionen 1981/82:157 – behandlat frågan om spridning av gymnasieskolutbildning till icke g-ort. Med anledning av motioner i ärendet anförde utskottet (UbU 1980/81:38 s. 12) bl.a. att det borde vara möjligt att i en kommun låta en befintlig äldre specialkurs som har en nära motsvarighet i en linje ersättas med motsvarande linje, om ett stadigt elevunderlag bedöms finnas under åtminstone 4–5 år framöver. Riksdagen anslöt sig härtill (rskr 1980/81:395).

Föredragande statsrådet ger i proposition 1982/83:12 ett antal exempel på aktuella framställningar av kommuner om yrkesinriktad utbildning på icke g-orter. Enligt regeringens förslag bör det ankomma på länsskolnämnderna eller, i vissa fall, skolöverstyrelsen att besluta om medgivande för kommunen att få anordna utbildningen. Utskottet understryker i likhet med föredragande statsrådet det nödvändiga i att den statliga skoladministrationen i sin prövning bedömer långsiktigheten i utbildningsbehoven. Förslaget syftar inte till någon uppbrytning av huvudprincipen om att nyetablering av studievägar förbehålls g-orterna.

Utskottet vill i sammanhanget i korthet erinra om de väntade förändringarna av antalet 16-åringar i riket.

Innevarande år uppgår antalet 16-åringar till närmare 124000. År 1985 beräknas de vara ca 109000. Efter en ökning åren 1986 (ca 110000) och 1987 (ca 115000) väntas antalet 16-åringar 1995 vara ca 95000. Minskningen i ungdomskullarna beräknas ske med olika omfattning i olika län. Medan exempelvis minskningen i Stockholms län beräknas inskränka sig till 10–14%, uppgår den i stora delar av det övriga riket till 20–26% (Skolöverstyrelsen, Planeringsfaktorer vid gymnasieskolans dimensionering. Specialinformation 1982-06-24).

Med tanke på den svåra situation som många ungdomar befinner sig i när det gäller möjligheter till arbete och utbildning bör regeringen så snart som möjligt kunna föranstalta om sådana åtgärder som möjliggör för den statliga skoladministrationen att medge den i propositionen föreslagna utökningen av den yrkesinriktade utbildningen. De av regeringen föreslagna riktlinjerna bör kunna tillämpas fr. o. m. den 1 januari 1983.

Åberopande det anförda hemställer utskottet

1. att riksdagen beträffande tidpunkten för ikraftträdandet av de föreslagna riktlinjerna med anledning av proposition 1982/83:12 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet har anfört,
2. att riksdagen beträffande riktlinjer för utökning av yrkesinriktad utbildning i gymnasieskolan på s. k. icke gymnasieorter i övrigt godkänner vad som har förordats i proposition 1982/83:12.

Stockholm den 9 november 1982

På utbildningsutskottets vägnar
GEORG ANDERSSON

Närvarande vid ärendets slutbehandling: Georg Andersson (s), Kerstin Göthberg (c), Per Unckel (m), Lars Gustafsson (s), Rune Rydén (m), Birgitta Rydle (m), Iris Mårtensson (s), Lars Svensson (s), Göran Allmér (m), Jörgen Ullenhag (fp), Björn Samuelsson (vpk), Göran Persson (s), Larz Johansson (c), Ingvar Johnsson (s) och Barbro Nilsson i Örnsköldsvik (s).

Norstedts Tryckeri, Stockholm 1982